

סתירה חשובה, ובחזו"א נקט שצירים הוא חיבור מוסתקי.

ג. באופן שהצירים מחוברים באופן מסובך וצריך כעין אומנות לפרקם, לשיטת החזו"א והדרך השניה יש לאסור ולדרך הראשונה יש להתיר.

ד. סתימת הפוסקים לאסור הסרת הצירים משום איסור סתירה והמתיר שיטת יחיד.

(יז) ויש להתיר על ידי אינו יהודי.

אמירה לעכו"ם בנידון שנחלקו הפוסקים

א. ש"י הפוסקים באמירה במקום מח' הפוסקים

בטור כתב וז"ל ובספר מצוות קטן כתב ובשבירת פותחת של תיבות נחלקו בה ה"ר אליעזר מתיר והר"י אוסר ומיהו על ידי גוי יש להקל עכ"ל. וזה מקור השו"ע כאן. ומשמע מפסק השו"ע שהתחדש כאן כלל בדיני אמירה לעכו"ם שכל שנחלקו בו הפוסקים אע"פ שלענין הלכה נקטינן לאסור, יש לסמוך על דעת המקילים לגבי איסור אמירה לעכו"ם. ואכן בספר כלכלת השבת סוף כללי אמירה לעכו"ם כתב וז"ל כל דבר שהוא מחלוקת הפוסקים דיש אומרים דאפילו שבות אינו, מותר לומר לעכו"ם לעשותו ולכן מותר לומר לעכו"ם להסיר החישוקים מחבית של מרקחת עכ"ל. ומפורש שזה כלל בכל אמירה לעכו"ם ולא דוקא בדין השו"ע בסימן כאן.

אולם במ"א סק"א הביא דהיש"ש לא התיר בדבר אא"כ הוא הפסד מרובה או שנחפז הרבה לדבר מצוה, ודבריו הובאו גם במ"ב סק"ז. ובפשטות משמע שהיש"ש חולק על דברי השו"ע ביסוד הכלל, אך צ"ב מדוע במקום הפסד ונחפז למצוה התיר, ועיין בפמ"ג שם כתב להדיא שכוונת היש"ש שבאופן של הפסד ומצוה יש להתיר מכח הכלל הרגיל של "שבות דשבות במקום מצוה" שהרי אף לשיטת האוסרים בשו"ע אין כאן איסור תורה שהרי סתירה זו אין בה תקון בגוף הסתירה וחשיב בכלל כל המקלקלים פטורים, לפיכך במקום הפסד או מצוה יש להתיר מכח "שבות דשבות", והיינו דהיש"ש נקט שלא התחדש כאן כלל חדש אלא הכל תלי בכלל של שבות דשבות ותו לא.

ועיין בגר"ז כתב בסוף סעיף י"ז שהלכה כדעת האוסרים לשבור את הפותחת וכפי שפסק בשו"ע "ומ"מ יש לסמוך על דבריהם לענין אמירה לנכרי אם הוא לצורך שבת", ומפורש שרק משום צורך שבת סמך על שיטת המתירים לשבור. וצ"ב והלא במקום "צורך שבת" גם לדעת האוסרים יש להתיר שהרי זה בגדר "שבות דשבות במקום מצוה", וצ"ל שלא כל "צורך שבת" נחשב מקום מצוה וכפי שנתבאר ברמ"א שכ"ה סעיף י' ובמ"ב שם, ומ"מ כאן סמך הגר"ז על הכלל של אמירה במח' הפוסקים אם יש בדבר "צורך שבת", ועיין בתהל"ד סק"א שכן כתב להדיא. ויתכן שאף ביש"ש יל"פ כך ומש"כ "נחפז למצוה או הפסד" היינו דרגות שאינם מספיקות להיתר של "שבות

דשבות", אך כיון שנחלקו הפוסקים יש להתיר, ודו"ק^י.

ב. אמירה לעכו"ם בכבוד הבית

מקור נוסף מצאנו להלכה זו, דיעויין להלן ברמ"א סימן של"ז סעיף ב' שכתב להתיר לכבד את הבית אפילו באינו מרוצף ע"י עכו"ם, וכתב בכלכלת השבת שם שאף היתר זה מכח מחלוקת הפוסקים שכן יש ראשונים שנקטו שאין איסור לכבד הבית אפילו אינו מרוצף, ואמנם אנו להלכה לא נקטינן כפוסקים אלו אך מ"מ יש לסמוך על דעת המתירים לגבי אמירה לעכו"ם. ודבריו צ"ע שכן יש לפרש שהיתר הרמ"א שם משום אמירה בפסיק רישא שהתירו הפוסקים וכפי שנבאר במקו"א. והראיה לדבר שהרי דין זה דאמירה לגוי לכבד את הבית כתבו הרמ"א בשם ר' ירוחם ואיהו גופיה סובר שאסור לישראל לכבד הבית, ולר' ירוחם גופיה ודאי שאין מח' ראשונים ואפ"ה התיר ובהכרח כוונתו משום אמירה בפס"ר. ולכן דברי כלכלת השבת תמוהים.

אמנם לפי האמת אם בסימן כאן מוכח שאמירה לעכו"ם מותרת במקום מחלוקת הפוסקים, שפיר י"ל שעתה יש ביאור נוסף מדוע התירו אמירה לעכו"ם שכן באמת לדין הוא מחלוקת ראשונים אם מותר לכבד את הבית, וכל הטענה על דברי הכלכלת השבת שאין משם מקור ליסוד מח'

הפוסקים שהרי יתכן שהוא מטעם אמירה בפס"ר וכפי שפירשנו לעיל. ובאמת בכלכלת השבת בסוף מלאכת חורש כתב להדיא שהטעם משום אמירה בפס"ר, וי"ל שלדידן באמת שני הדברים אמת. ודע שהיש"ש בסימן של"ז נקט שלא התירו אמירה לגוי אע"פ שהוא איסור של פס"ר והוא ממש לשיטתו שנקט בסימן כאן שלא לסמוך על היתר זה אלא במקום צורך מצוה והפסד גדול שיש בזה היתר של שבות דשבות, ודו"ק.

ג. יסוד גדול בהיתר אמירה במח' הפוסקים

ומצאנו בדברי הברכי יוסף סימן שי"ח שכתב דבר חידוש, דבהא דנחלקו הראשונים אם יש בשול אחר בשול בלח שנצטנן, אע"פ שלפי האמת נקטינן להלכה יש בדבר איסור, מ"מ מותר לצוות לגוי שיחמם לח שנצטנן ונסמוך בזה על שיטות הראשונים שהתירו בשול אחר בשול בלח שנצטנן, והם הרמב"ם הרשב"א והר"ן^{יח}, והביא כמקור לדבריו את שיטת הראשונים כאן. ויעויין בבה"ל סו"ס רנ"ג בסוד"ה להחם הקדרה שהביא את דברי הברכי יוסף וכתב שם וז"ל וצ"ע אם יש לסמוך ע"ז דמסימן זה לא משמע כן אך הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר דיש לסמוך על זה עכ"ל. וצ"ע מדוע בסימן שי"ד משמע שהסכים לשיטת השו"ע להלכה שהיא

יז. ועיין בדין אמירה לגוי בפסיק רישא שהבאנו דעת המ"ב רנ"ג סקנ"א שהתיר אמירה לגוי בפס"ר רק במקום של "צורך שבת" ופירש שם שרק במקום צורך שבת יש לסמוך על שיטות המקילים ושם נתבאר שהוא כעין יסוד הגר"ז כאן.

יח. וכמובן שכוונת הברכי יוסף באופן שמניח התבשיל על גבי קדרה שכן אם מניח אותה על האש לכו"ע יש איסור מדין מיחזי כמבשל. ואפילו על אש מכוסה יש איסור בדבר.

לעיל ס"ס רנ"ג עכ"ל. ומשמע מדברי הרמ"א שרק אם מבושל כל צרכו לגמרי שאין איסור בשול מותר לומר לגוי לסגור את התנור, אך אם רק התבשל כמאכל בן דרוסאי שהוא שליש בשול וי"א חצי בשול אין היתר לומר בזה. וצ"ע שהרי ידוע שנחלקו הראשונים אם יש איסור בשול אחרי מאב"ד, ובבה"ל ריש סימן שי"ח הביא בזה סיעות גדולות לכאן ולכאן, ואמנם להלכה נקטינן שיש איסור אך מדוע לגבי אמירה לעכו"ם לא סמך הרמ"א על שיטות המתירים וכפי שהביא הברכ"י בלח שנצטנן. ולפי המתבאר לעיל נוחא דבנידון זה אשר לדעת האוסרים הוא "איסור תורה" י"ל דלא סמכינן על המקילים אף לגבי אמירה לעכו"ם, וכפי שכתב הבה"ל סו"ס רנ"ג.

ה. סתירה בפסקי הרמ"א ביסוד הג"ל

וראה זה פלא שבאמת בט"ז סי' רנ"ג סק"י כתב להדיא דאם התבשיל ודאי התבשל כמאכל בן דרוסאי מותר לומר לגוי לסגור את דלת התנור. וכל הרואה דבריו יתמה והלא נקטינן להלכה שיש איסור תורה לבשל מאב"ד ומה ההיתר לצוות לגוי לעשות איסור תורה"ט. ובהכרח יל"פ דסבר הט"ז כהברכי יוסף שגם במחלוקת במילי דאורייתא שייך להתיר אמירה.

אלא שיש לתמוה בשיטת הרמ"א גופיה שבתשובה סימן ק"ב כתב להדיא שאם נתבשל כמאב"ד יש להתיר אמירה לגוי, וסתר הרמ"א בתשובה למה שכתב

מפורשת בראשונים, ורק הביא את היש"ש ויש שכתבו וכו', ואילו כאן נדחק מאוד בדבר ולא הסכים להתיר ואפילו במקום צורך שבת ואין לו עצה אחרת כתב שרק "אפשר" אם סומכים להקל כשיטה זו ומאי שנא כאן משם.

ואשר יראה בע"ה שבאמת כל יסוד הראשונים והשו"ע כאן שאפשר לסמוך על החולקים לגבי אמירה לעכו"ם היינו דדוקא במקום שנידון המחלוקת בראשונים היא "באיסור דרבנן", אך במקום שנידון המחלוקת הוא "באיסור תורה" כמו בדין בשול לח שנצטנן, בזה מיאן הבה"ל להקל ואפילו במקום "צורך שבת" לא ברירא ליה להתיר. ואמנם שבברכי יוסף מפורש להשוות בין מח' שהיא במילי דרבנן כסי' שי"ד למח' שהיא באיסור תורה כדין לח שנצטנן, אך בשיטת המ"ב יתכן שמיאן להפליג כל כך. וקצ"ב מה מקורו של המ"ב לחלוק על הברכי יוסף.

ומצאנו דבר נפלא בדברי הרמ"א סימן רנ"ט סעיף ז' בסופו כתב בהא דהתיר לגוי לסגור את דלת התנור אפילו שיש שם גחלים לוחשות ומטעם אמירה לגוי במקום פס"ר, וכתב הרמ"א וז"ל ונ"ל הא דמותר לחזור לסתום התנור היינו ביום דכבר כל הקדירות מבושלות כל צרכן אבל בלילה סמוך להטמנתו דיש לספק שמא הקדירות עדיין אינן מבושלות כל צרכן, אסור לסתום התנור דגורם בישול כמו שנתבאר סימן רנ"ז סעיף ד', ואפי' ע"י א"י אסור כמו שנתבאר

יט. ואין לבאר שכאן הוא מכח הכלל של אמירה לגוי בפסיק רישא, שכן כבר נתבאר לעיל שכל ענין סגירת הדלת לגמור את הבשול והרי זה כמכויז גמור ולא כפס"ר.

אח"כ אסר תרומת הדשן ולא התיר מכח דעת המתירים שנקטו שאין בשול אחר בשול בלח שנצטנן, ומוכח שמיאן ביסוד הברכי יוסף. וזה שכתב המ"ב שבכל הפוסקים ברנ"ג מוכח לא כך אולי כוונתו לתרומת הדשן, ועיין גם במ"ב רנ"ג סקצ"ה מפורש שלא סמכו על הפוסקים בזה לגבי לח שנצטנן, ורק בבה"ל באופן שאין לו דרך אחרת הסתפק בדבר.

ה. סתירת פסקי המ"ב ביסוד הנ"ל ובירור היסוד

אלא שיש לעורר על כל הילוך הנ"ל בשיטת הפמ"ג והמ"ב דמצאנו במקומות אחרים שהתירו לסמוך על דעת המתירים באמירה לעכו"ם אף במח' שהיא במילי דאורייתא. דיעויין בשו"ע סו"ס תק"ז בדין גיבול אפר וטיט לצורך אוכל נפש שיש שאסרו ולשיטתם יש איסור תורה אפילו בנתינת המים וכדעת רבי, ואפ"ה כתב הפמ"ג שם בא"א סקט"ז שיש לסמוך על שיטות המתירים לענין אמירה לגוי ולומר לגוי שיתן המים ויגבל.

וכעין זה יש לתמוה על המ"ב בסימן שכ"ד סקי"א שכתב שנוהגים להחמיר ולאסור כשיטת רבי שיש לאסור נתינת המים למורסן ולקמח והוי איסור תורה אפילו בלא לגבל בידים, ומ"מ כתב בשם הח"א שבשעת הדחק יש להתיר ע"י אמירה לגוי, וצ"ב היאך התיר זאת, ומשמע שבזה סמך על שיטות המתירים שאין איסור בנתינת המים למורסן כלל והיא שיטת רבי יוסי ברבי

בסו"ס רנ"ט להתיר רק במבושל כל צרכו, ובאמת מקור הט"ז הוא מתשובת הרמ"א. ועיין בשה"צ רנ"ט סקכ"ה כתב דלהלכה הכל תלי אם מבושל כל צרכו ומש"כ הט"ז בסימן רנ"ג "לא דק". אך לאמת לא על הט"ז התלונה אלא על דברי הרמ"א עצמם שבתשובה כתב להדיא שבמאב"ד יש להתיר, וצ"ע.

וב"ה שהפמ"ג בסוף סימן רנ"ג תמה בדבר וכתב שמש"כ הרמ"א בתשובה "לא זכיתי להבינם דאנן קיי"ל בסי" שיי"ח דבשול של מאב"ד יש בו איסור תורה" ועיי"ש שציין שברמ"א להלכה העתיק "כל צרכו". ומ"מ לענין הלכה ודאי מצאנו מקור ברמ"א לשיטת הבה"ל שאין לדמות מילי דאורייתא למילי דרבנן לגבי היסוד של אמירה לגוי במקום מחלוקת, וברמ"א לא העלה צד להקל בדבר, וכן בפמ"ג מוכח דלא אסיק אדעתיה להקל במח' של איסור תורה, ורק הבה"ל שהביא את הברכי יוסף כתב שאולי אפשר לסמוך על סברתו במקום צורך גדול, וכוונתו שדברי הברכי יוסף המה דלא כהרמ"א והפמ"ג.

וכסיוע להנזכ"ל עיין בכלכלת השבת בסוף כללי אמירה לגוי כאשר התיר אמירה במקום מחלוקת הפוסקים הזכיר להדיא בלשונו דהיינו דוקא בדיני שבות ולא באיסורי תורה. ועיין עוד לעיל שנתבאר ענין אמירה לגוי באיסור פס"ר שהבאנו מדברי תרומת הדשן להתיר בקדרה שנצטננה שיצוה לגוי להניח על התנור לפני שהוסק התנור אך

כ. אך בביאור התשובה דחק לפרש שהרמ"א סבר שהאוסרים בשול מאב"ד יסברו שהוא רק איסור דרבנן לבשל מאב"ד וסבר הרמ"א שלצורך שבת יש לדונו כשבות דשבות במקום מצוה, ועיין עוד להלן.

יהודה. וצ"ע היאך סמך על החולקים והלא היא מחלוקת באיסור תורה.

עוד יש לעורר דבשו"ע סימן ש"ב סעיף א' פסק שהמנער טלית מהטל שעליה חייב משום מלבן ואילו הרמ"א הביא את שיטת רש"י שאף בניעור אבק יש חיוב חטאת של מלבן, וכתב שטוב להחמיר בדבר, ובמ"ב סק"ו כתב בשם הא"ר שיש עוד שיטות ראשונים כרש"י ולכן מדינא יש איסור בדבר, וכתב במ"ב ומ"מ נראה דיש לסמוך על דעה ראשונה להקל ע"י גוי. וצ"ב שהרי כאן לדעת האוסרים יש בדבר איסור תורה והיאך סמך לגבי אמירה לעכו"ם על שיטת המתירים, וצ"ע.

ויתכן שיש כאן יסוד ברור בשיטת המ"ב והפמ"ג, שבכל ג' המקומות אשר סמך על שיטות המתירים באיסור תורה, יש להבחין שעיקר ההלכה הוכרעה כשיטת המתירים אלא שאנו תופסים לענין חומרא ולכתחילה לאסור כשיטת האוסרים ובזה נקט שמ"מ לגבי אמירה אפשר לסמוך על המתירים כי באמת הם עיקר ההלכה, שכן בשו"ע תק"ז לדעת רוב הראשונים והשו"ע אין איסור לישה כלל לצורך המועד וכל החומרא היא בגין שיטת היש"ש ועוד מעט ראשונים, וכן בשו"ע בסימן שכ"ד נקט המ"ב שאע"פ שהרמ"א כתב שנהגו כדעת רבי אך ההגדרה בזה שנהגו להחמיר כדעת רבי אך עיקר ההלכה ודאי כפי שפסק בשו"ע שהלכה כר' יוסי, וק"ו בדין השלישי שהבאנו בניקוי הבגד מאבק, הרי בשו"ע התיר זאת ולא הביא את שיטת רש"י וברמ"א גם כתב רק "טוב לחוש לדבריו" ורק הא"ר החמיר

מעיקר הדין, לפיכך סבר המ"ב שכיון שעיקר הכרעת השו"ע והרמ"א להקל בדבר יש להקל ע"י אמירה לגוי. אך באופן של בשול אחר בשול בלח אשר עיקר ההלכה נפסקה בשו"ע לאיסור בזה לא סומכים על דעת המתירים ואפילו במקום שאין לו דרך אחרת הסתפק המ"ב אם יש להתיר או לא.

ובזה יהיה חלוק המח' במילי דרבנן למילי דאורייתא, שבמילי דרבנן כמו כאן אע"פ שלעיקר ההלכה פסק בשו"ע לאסור סומכים על המתירים לגבי אמירה לעכו"ם, ואילו בכל המקומות שהנידון של תורה אם עיקר ההלכה לאיסור לא סומכים על אמירה לעכו"ם כלל. ובזאת יובחן החידוש של הברכי יוסף שאפילו במילי דאורייתא שהוכרעו לאיסור סמך על שיטות המתירים לגבי אמירה לעכו"ם וכמו במילי דרבנן. אמנם יש לדעת שלשונות המ"ב אינם שוים שלגבי בשול לח שנצטנן כתב שבמקום שאין לו דרך אחרת יש להסתפק אם מותר, ובסי' שכ"ד כתב שבשעת הדחק יש להקל, ואילו בסימן ש"ב התיר יותר בשופי, וחילוקים אלו לפי משקל הכרעת ההלכה, שבמקום שנקבעה עיקר ההלכה לאיסור יותר באופן מוחלט כך יותר קשה להקל, ואי אפשר להשוות את כל ההכרעות ואת כל המחלוקות, אך מ"מ הכל יונק משורש אחד שעיקר ההלכה הוכרעה לאיסור לפיכך יש קושי להקל ולסמוך על המתירים, ודו"ק היטב.

ו. במח' מ"ב וחזו"א באמירה בלח שנצמנן

ומצאנו סמך ומקור נאמן ליסוד החילוק במ"ב. דהנה בחזו"א סי' ל"ז

בשול בלח שנצטנן לגמרי לפיכך מיאן לקבל את דברי הברכ"י, והחזו"א שכן הסכים הוא לשיטתו שלעיקר ההלכה נקטינן כהראשונים שאין איסור בשול אחר בשול בלח שנצטנן, וכל זה מוכיח ומכריח את דרכינו.

ובזאת יובחן שוב עוצם חידוש הברכי יוסף שהרי בשיטת השו"ע ודאי מפורש שיש איסור תורה בלח שנצטנן והיאך בקש לסמוך על שיטת המתירים בשול אחר בשול בלח. אך יתכן לחדש שאף הברכ"י נקט ככל היסודות דלעיל אלא שנקט שכל מה שפסק בשו"ע שיש בשול אחר בשול בלח שנצטנן אינו גדר של פסק בתורת ודאי אלא בתורת לחשוש לשיטות הראשונים, לפיכך לגבי אמירה לעכו"ם עדיין שייך לסמוך על שיטות אלו. ולדרך זו בזה גופא פליג הבה"ל וסבר דמה שנפסק להלכה שיש בשול אחר בשול בלח שנצטנן הוא מעיקר הדין ולא בתורת חומרא וחששא בעלמא, לפיכך אין לסמוך על המתירים אף לגבי אמירה לעכו"ם.

ויש להסתפק בכל נידון שנחלקו בו פוסקי זמנינו היאך יש לקבוע ההלכה במילי דאורייתא, ובשלמא ליסוד שנתבאר לעיל י"ל שעיקר ההלכה היינו מה שהכריעו בשו"ע וברמ"א כנגד שיטות הראשונים שחולקות, אך במחלוקת פוסקי דורינו צ"ב היאך נדון בזה לגבי אמירה לעכו"ם, ונוגע הדבר לדינים רבים כגון הפרדת גביעי לבן, או פתיחת שקית חלב, כיבוי מכשירי חשמל אשר לחזו"א יש איסור סותר ולאחרים אין איסור בדבר, וכן הגסה בתוך קדרה על האש,

סקכ"א כתב שבודאי לענין הלכה אפשר לסמוך על דברי הברכ"י שהביא בבה"ל, ופירש דבריו שהרי שיטת הרמ"א להלן סימן שי"ח סעיף ד' שאם תבשיל לח לא הצטנן לגמרי אלא נשאר "חם קצת" אין איסור לבשל שוב, ובשלמי יהונתן שם הבאנו באורך עומק הענין ומה שתמהו רבים שכל שאין בו חום של יד סולדת הרי נתבטל הבשול הראשון ומדוע שלא יהיה איסור של בשול, וכתב החזו"א שהרמ"א ודאי פסק לעיקר ההלכה כשיטת הראשונים שאין בשול אחר בשול בלח שנצטנן, ומה שהצריך שיהיה חם קצת היינו להיכר בעלמא אך מעיקר הדין סובר הרמ"א שאין צורך בדבר, ולפי"ז כתב החזו"א ודאי שיועיל אמירה לעכו"ם בזה שהרי מעיקר הדין נקטינן להיתרא. ומפורש בחזו"א היסוד שרק אם לעיקר הדין נקטינן להיתרא יש להתיר לומר לגוי, וצ"ב והלא בסימן כאן פסקו לאסור ואפ"ה ע"י נכרי שפיר דמי, ומ"ש מנידון בשול. ולפי דרכינו דברי החזו"א מאירים שבמילי דאורייתא בעינן שעיקר ההלכה תהיה להיתר.

ולאור זאת יאירו שבעתיים דברי הבה"ל שמיאן בדברי הברכי יוסף ונדחק אם לסמוך עליהם, לפי שבשלמי יהונתן סימן שי"ח נבאר באורך שדעת המ"ב שאף להרמ"א יש איסור תורה בלח שנצטנן לגמרי, אלא שחידש הרמ"א שאם הוא חם קצת נחשב שלא נתבטל ממנו עדיין הבשול הראשון עיין שם באורך. ולפי"ז ניחא דבאמת המ"ב לשיטתו נקט שעיקר ההלכה גם להרמ"א שיש איסור תורה בבשול אחר

שנצטגן וסמך לגבי אמירה על שיטות
המתירים בזה.

ח. בבה"ל גמגם בכך ומוכח שנקט שאין
להקל בדבר ואפילו במקום צורך גדול
לא ברירא ליה.

ט. יתכן שהבה"ל נקט שרק במקום של
מח' הפוסקים במילי דרבנן יש לסמוך
על המקילין ולא במח' במילי דאורייתא.

י. יש להוכיח מדברי הרמ"א סי' רנ"ט את
יסוד החילוק בין מילי דאורייתא
לדרבנן.

יא. בט"ז מפורש שאף במילי דאורייתא יש
לסמוך וכהברכי יוסף ומקורו בתשובת
הרמ"א וסתר הרמ"א משנתו. וכבר תמה
הפמ"ג בזה.

יב. במ"ב ופמ"ג בג' מקומות מצאנו שסמכו
אפילו במילי דאורייתא על שיטות
הפוסקים המקילים.

יג. יש ליישב שבמקום שעיקר ההלכה
להיתר ורק לכתחילה מחמירים יש
לסמוך על אמירה אפילו במילי
דאורייתא שהרי בלאו הכי עיקר ההלכה
להיתר.

יד. בחזו"א צידד להקל באמירה בלח
שנצטגן ופירשנו שהוא לשיטתו
שלעיקר ההלכה אין איסור תורה וניחא
עם הנ"ל והמ"ב שמיאן אזיל לשיטתו
שביסוד הדין יש איסור תורה.

טו. יש לדון במח' פוסקי דורינו איך נדון
את עיקר ההלכה, וצ"ע.

וכל כיו"ב שמצאנו מחלוקת הפוסקים ולא
הוכרעה ההלכה. אולם יש לזכור שהרוצה
להחמיר אף במחלוקת של איסורי דרבנן יש
מקור לחומרתו על פי שיטת היש"ש שהביא
המ"א והמ"ב בסימן כאן שמוכח שלא סמך
על כלל זה ונקט שאם נקטינן לעיקר ההלכה
לאסור אין להתיר אף באמירה לעכו"ם, ומ"מ
משמעות הפוסקים להתיר בזה במחלוקת של
איסורי דרבנן.

המורם מכל האמור:

א. בשבירת פותחת של מתכת נח'
הראשונים אם יש איסור סתירה.

ב. לעיקר ההלכה יש לאסור אך מ"מ
באמירה לעכו"ם סמך הטור והשו"ע על
שיטת המקילין.

ג. בפשטות התחדש כאן יסוד שבכל מח'
הפוסקים יש לסמוך על המקילים לגבי
אמירה אע"פ שעיקר הלכה לאסור.

ד. ביש"ש התיר רק בנחפז למצוה וכיו"ב
ופי' פמ"ג שהוא מדין שבות דשבות
במצוה ולא מיסוד הכלל הנ"ל, לפי
שכאן הסתירה אסורה מדרבנן.

ה. תהל"ד בשיטת הגר"ז כתב שסמך על
הכלל רק במקום צורך שבת אע"פ שלא
סגי בצורך כזה לשבות דשבות.

ו. רמ"א אסר כבוד הבית במכבדת והתיר
אמירה לעכו"ם בזה וי"ל כיסוד הנ"ל
אך אפשר לפרש משום אמירה בפס"ר
דשרי.

ז. בברכי יוסף התיר אמירה בחמום לח

סעיף ח

חותלות (פירוש מוני כלים) של תמרים וגרוגרות אם הכיסוי קשור בחבל מתיר וסותר שרשרות החבל וחותר אפילו בסכין ואפילו גופן של חותלות שכל זה (יח) (יט) כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי ליטול האוכל שבהם.

(יח) כמו ששובר אגוזים או שקדים.

אוצר החכמה

גדר היתר סתירת חותלות ודין סתירת קופסאות שמורים

א. ביאור דימיון חותלות לשבירת אגוזים

בגמ' שבת קמ"ו ע"א מייתו ברייתא חותלות של תמרים מתיר ומפקיע וחותר, ופירש"י אם הכיסוי שלהם קשור בחבל מתיר ומפקיע וחותר, ואין לחוש בזה משום סתירת כלי וכפי שביארנו לעיל בדין חותמות שבכלים, וכן אין לחוש בזה משום איסור קורע וכפי שנבאר להלן בע"ה בשו"ע סעיף ט', וכבר כתב במ"ב סקל"ט שכל דין זה הוא כעין הדין שבסעיף ז' אלא שהתחדש כאן היתר החיתוך בגופן של חותלות, ולכן נברר בסעיף זה בעיקר היתר חיתוך גופן של חותלות.

בב"י בשם הכל בו כתב וז"ל חותלות של תמרים מתיר הקשרים ומפקיע כל החבלים ואפילו בסכין, ואפילו גופן של חותלות, לפי שכל זה כמו ששובר אגוז או שקדים בשביל האוכל שבהם עכ"ל. והוא כלשון השו"ע כאן.

ולכאורה יש לעיין טובא מה הדימיון לשבירת אגוזים ושקדים והלא שם אין "תורת כלי" על הקליפה שאינה אלא "שומר לפרי" וחשיבא חלק מהפרי ולכן

מותר לשבור אגוז ושקד, אכן חותלות הם כלים ושייך בהם איסור סתירה ומה דימה הכל בו חותלות לקליפין. ולכאורה מוכח שנקט הכל בו שבחותלות פקע "שם כלי" וקיבלו שם "שומר לפרי" וכל דבר שנעשה במהותו "שומר לפרי" פקע ממנו "שם כלי", וכשם ששייך שומר לפרי בידי שמים הכא נמי שייך בידי אדם.

ב. יסוד דין חותלות

והנה במ"א סקי"ג כתב וז"ל משמע דוקא הני דלאו כלים גמורים דאינם עשויים אלא שיתבשלו התמרים בתוכם אבל כלי גמור פשיטא דאסור כן משמע בירושלמי עכ"ל. וקצת משמע מדבריו דבחותרות יש שני ענינים האחד שעשויות מחומר גרוע שכנראה זורקים אותו לאחר השמוש ואינם ככלי גמור שדרך להשתמש בו פעמים רבות, והשני שבתכונתן של החותלות מועילות לבשול התמרים, ולפי"ז ניחא שבטילי לגבי הפרי להיות כשומר לפרי ופקעה מהם "תורת כלי", אמנם שיש לעורר בלשון המ"א שכתב "דלאו כלים גמורים דאינם עשויים אלא שיתבשלו" ולא כתב "ואינם עשויים" ומשמע שהכל ענין אחד, אכן עיין בפמ"ג סקי"ד כתב להדיא בדעת המ"א דתרתיה בעינן, ועיין עוד להלן משכב"ז. ומכל מקום נראה שאין צריך להפליג שיש "תכונה מיוחדת" בחותלות שמועילות לבשול אלא

בתוכו, ועיי"ע בתהל"ד מש"כ מהירושלמי ואכמ"ל.

ג. החילוק בין חותלות למוסתקי

אלא שיש לעורר ביסוד הענין אם הנידון בכלי גרוע היינו שעשוי כמוסתקי א"כ מה נתחדש בסעיף זה שמותר לסותרו והלא כבר נתבאר דין זה לעיל בסעיף א', אכן יתכן דהסוברים שכל ההיתר כאן הוא משום "כלי גרוע" היינו גרוע טפי ממוסתקי, ונ"מ לדינא שבמוסתקי אסרו לעשות פתח יפה וכן נקב כדין כל כלי ורק "שבירה" התירו, ואילו כאן נחשב "כלי גרוע מאד" ואין בו איסור נקיבה, ועיי"ע בספר ערוך השולחן סי"ט עיי"ש, ועיי"ע להלן.

ה. איסור סתירה בקופסאות שמורים ממתכת

לאור כל הנ"ל יש לדון בכל קופסאות שמורים שלנו העשויות ממתכת אם יש איסור לפותחם בשבת או לא, ויש לדעת בטרם נפרש את גוף הענין שאע"פ שהתירו חכמים להסיר את "מגופת החבית" אע"פ שהיתה מחוברת לחבית בטיט, מכל מקום פשוט שבקופ"ש שלנו אין נידון היתר זה כלל ועיקר שהרי כל הקופסא היא מתכת יצוקה כגוש אחד ואילו היתר המגופה הוא משום שאין חיבורה גמור. וכן כתב להדיא בחזו"א סימן נ"א סקי"א וז"ל קופסאות של שמן ודגים העשוין מטסי ברזל ורצופין מכל צד וחותכין בסכין את הטס שעל הפתח נראה שלא הוי כהסרת המגופה דשרי דהכא מרוצף באבר ובבדיל והוי כחיבור עיקר הכלי עכ"ל. ולכן כל הנידון, אם יש היתר סתירה בכלי זה.

שנעשו בשביל שיהיו התמרים סגורות בתוכן וכך יתבשל מחוסר אויר וכיו"ב.

אלא שבפמ"ג סקי"ג עורר בזה דברש"י קמ"ו ע"א מבואר דהיו נותנין תמרים הרעים להתבשל בחותלות, אך "גרוגרות" לא נזכר שהיו נותנין אותם להתבשל, ובאמת שגם בכל בו לא הזכיר "גרוגרות" ואילו בשו"ע הזכיר כאן גם "גרוגרות" ואם סברת ההיתר שנותנין להתבשל א"כ אינו שייך בגרוגרות, ועיי"ש משמע שרצה לבאר דחדא בעינן או שיהא כלים גרועים ואז שרי לשברם וכדין מוסתקי דשרי לשברו או אפילו שיהא כלי שלם אך עשוי להתבשל בתוכו הפירות שרי לסותרו, וכל שיש חדא מינייהו סגי, אך על המ"א שהצריך תרתי תמה והניח בצ"ע מגרוגרות. אכן עיין היטב בלשון הגר"ז מוכח שאף גרוגרות היו נותנין להתבשל בחותלות ולק"מ.

ואכן מצאנו שנחלקו הפוסקים בדבר שכן יעויין בתהל"ד הביא שבשיירי כנסת גדולה נקט שעיקר הנידון תלוי אם הוא עשוי לבשל בתוכו תמרים שרי לשוברו ואפילו הוא כלי חזק, ואילו התהל"ד עצמו מסיק שהכל תלוי אם הוא כלי גרוע ולא תלוי אם כוונתו לבשל תמרים או לא וביאר שכוונת המ"א שכיון שעשוין לבשל תמרים ולא יותר לכן רגילים לקחת כלים גרועים מאוד.

נמצא לפי"ז דהפמ"ג בשיטת המ"א נקט דבעי תרתי כלי גרוע ועשוי לבשל הפירות, ואילו התהל"ד נקט דהעיקר בכלי גרוע, והשיירי כנסת הגדולה נקט דהעיקר תלוי בעשוי לבשל, והפמ"ג גופיה הצריך חדא מתרתי או כלי גרוע או שעשוי לבשל

והנה כפי שנתבאר מצאנו ב' כלים שאין איסור לסותרם, האחד "מוסתקי" והשני "חותלות", ויסוד היתר מוסתקי לפי שהוא חומר גרוע, וגבי חותלות י"מ שהוא מחומר גרוע, וי"מ שנעשה לשמור התמרים בתוכו שיתבשלו ולכן נעשה כקליפת האוכל שאין בה איסור סתירה, והוספנו בזה שאף לשיטות שהוא כלי גרוע גרע ממוסתקי לפי שהיו זורקים אותו בגמר השמוש, ולכל הדרכים הנ"ל נראה שבקופסאות שלנו העשויות ממתכת חזקה אין צד להתיר שבירתם שאינם מחומר גרוע כמוסתקי, וכן אינן עשויות לבשל האוכל בתוכן כחותלות. ובאמת שבספר תהל"ד שם אסר לפתוח קופסאות של דגים העשויים מתכת וכתב שיש בו איסור סתירה דאורייתא^א, ועיי"ש משמע שאף מי שהתיר לפותחם היינו לפי שבזמנם היו עשויות לבשל הדגים בתוכם, אך בימינו אנו שאין הם אלא אכסון בעלמא לכו"ע יש לאסור.

אכן מצינו ג' שיטות בפוסקים שנקטו שאין לאסור משום איסור סתירה בכלים אף בקופ"ש שלנו. דהנה בחזו"א שם כתב וז"ל מיהו משום סתירת כלי ליכא כאן שאין כאן סותר כלל שהפתיחה תיקון וסתום מכל צד לאו כלי הוא וכשעושה לו פתח עושה כלי עכ"ל. ולהלן נפרש בע"ה את דבריו בפירוט, אכן משמעות הדברים בחזו"א שבשבירת קופ"ש אין איסור סתירה לפי שאין לכלי אטום "שם כלי" ולא שייך בזה איסור סתירה כלל. אכן התהל"ד שאסר

אכן עיין בדברי הגרשז"א זללה"ה שם שאע"פ שנקט שיש דין כלי לקופ"ש פליג על התהל"ד והתיר לסותרו לפי שאין להם שם כלי גמור אלא "כלי מוסתקי", ואע"פ שעשוי מחומר חזק כיון שהיו רגילים לזורקו בגמר השמוש יש לדונו כמוסתקי. וכפל משנתו במכתב שנדפס במנחת שלמה ח"ב שגריעות מוסתקי היא לאו בדוקא משום "סוג החומר" אלא משום "חשיבות הכלי" וכל שדרך לזורקו לאחר השמוש יש לו שם מוסתקי עיי"ש ולכן התיר לסתור הקופ"ש.

ומצאנו שיטה שלישית ומחודשת בדין קופסאות שמורים בשו"ת אגרות משה ח"א סימן קכ"ב. דיעויין שם שהסיק שדין הקופ"ש כדין "חותלות", שכן יסוד דין חותלות לפי שדרך לזורקם לאשפה לאחר השמוש, ואין נפקא מינא אם עשויות מחומר חזק או לא, ולפי דרכו יש להתיר לפתוח קופסאות שמורים, אכן כל זה דוקא באופן שאכן זורקם בגמר השמוש שאם משאיר הקופסאות לשימוש נוסף יתבאר דינם להלן.

כא. ואע"פ שדעת הפר"ח שבאופן זה חשיב תיקון אם סותר כדי להגיע לאוכל שבתוכו אך עיין לעיל ביארנו שלא נקטינו כוותיה.

המורם לפי"ז שדעת התהילה לדוד שלקופ"ש יש דין כלי גמור ויש איסור סתירה דאורייתא, ולדעת החזו"א אינם כלי לפי שהם גוף אטום ולא שייך בהם איסור סתירה, ואילו לדעת הגרש"ז והגרמ"פ יש להם דין כלי אלא שאינם "כלי גמור" לגרש"ז א"א דינם כמוסתקי, ולהגרמ"פ דינם כחותלות, ולהלן תבואר הנ"מ בין הגרש"ז לגרמ"פ. ועיין עוד להלן שלענין מעשה החזו"א אסר לסתור קופ"ש אך לא מאיסור "סתירה" אלא מטעם אחר ואכמ"ל. ועיין כף החיים סקל"ד כתב שאם לא פתחם מע"ש יש להקל לפתוח בשבת, וכנראה הסתפק בסברות הגרש"ז או הגרמ"פ. ועיין עוד להלן על שו"ע סעיף ט' בדין קריעת אריזות ניילון שלנו ובעיקר עיין היסוד שהובא שם בשם ספר שביתת השבת ואכמ"ל.

המורם מכל האמור:

- א. חותלות והם כלי שנעשה לשמירת תמרים אין בהם איסור סתירה וקורע כלל, לפי שהם כשומר לפרי בלבד.
- ב. נחלקו הפוסקים אם נעשו כשומר לפרי כיון שמשמרות הפרי שיתבשל בתוכו, או כיון שהוא כלי גרוע, או שניהם יחד.
- ג. לשיטות שהוא משום כלי גרוע, מכל מקום גרוע ממוסתקי שכאן לאחר שמושו זורקים אותו ולא ראוי לשימוש נוסף, ונ"מ לדינא שאין בו איסור של עשיית נקב יפה וכיו"ב משא"כ במוסתקי.
- ד. לפי"ז בקופסאות שמורים ממתכת יש לאסור לכו"ע שהרי הם כלי טוב וחזק

ולא נעשו לשמר האוכל שיתבשל בתוכו אלא סתם לשומרו.

ה. בתהל"ד אכן נקט שיש איסור סתירת כלי דאורייתא בפתיחת קופ"ש והיינו שזה כלי גמור, ואף שהביא חולקים משמע לפי שבזמנם היתה הקופ"ש מבשלת הדגים בתוכם אך בימינו יש לאסור.

ו. בחזו"א נקט שקופ"ש אינו כלי כלל דגוף אטום אינו כלי ולכן אין בזה איסור סתירה.

ז. הגרש"ז עורר על החזו"א מסברא וגמ' שגוף אטום נחשב כלי, ומ"מ נקט שאין איסור סתירה משום שכלי שאינו משמש פעמים רבות לשימוש הוי כמוסתקי ואין לו חשיבות כלי אע"פ שעשוי ממתכת חזקה.

ח. דעת הגרמ"פ שאין לאסור סתירתם לפי שדינם כחותלות שלא נעשו אלא לשמר האוכל ותו לא אכן אם רגילים להשאיר הקופסא לאחר גמר תכולתה לא חשיב כחותלות.

(יט) כמו שזכר אגוזים או שקדים.

עשיית נקב בקופסאות שמורים

א. אם מותר לעשות נקב יפה בקופסאות שמורים

לעיל בס"ק הקודם נתבאר דין פתיחת קופסאות שמורים ואם שייך בהם איסור סתירה בכלים, ושורש הנידון אם יש לדונם ככלי גמור או שיש לדמותו למוסתקי וחותלות. ועתה נבוא לבאר בע"ה האם יש